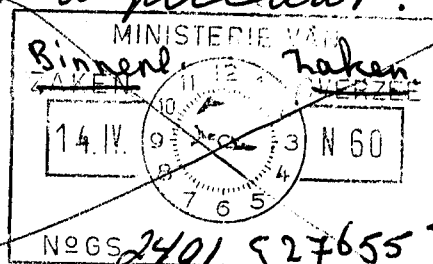

GOUVERNEUR
VAN
NEDERLANDS NIEUW-GUINEA

Hollandia, 11 april 1960

No. P 9386/GEHEIM

Onderwerp: Adviesraad Hollandia

2 X Aan: Zijne Excellentie
de Minister van Binnenlandse Zaken

→ 1
Aan: Zijne Excellentie
de Staatssecretaris van Binnenlandse
Zaken

Directie Nederlands-Nieuw-Guinea
Plein 1
's-Gravenhage

Ik heb de eer Uwe Excellenties mede te delen, dat na Uw laatste telegram van 7 dezer met betrekking tot de Adviesraad Hollandia een situatie is ontstaan, welke noopt om mij mitsdeze enigszins omstandiger tot U te richten.

Ik meen hiertoe thans te moeten overgaan niettegenstaande het feit dat ik op dit ogenblik nog slechts met Uw aanvankelijke inzichten in de ontslagkwestie-de Rijke bekend ben en nog niet over de verslagen van de Kamerbehandeling beschik. De situatie hier laat echter geen verder uitstel toe. Voorts bestaan bij mij tegen de wijze waarop deze aangelegenheid is behandeld bepaalde bezwaren, die gelden ongeacht mijn nog onvolledige bekendheid met sommige in Nederland gelegen aspecten daarvan.

Bij mijn telegrammen van 21 en 22 maart gaf ik aan welk verder ten opzichte van de adviesraad te voeren beleid mij voor ogen stond, n.l. het voortzetten van het gezamenlijk beraad tussen Papoea's en Nederlanders in de raad, waarop de inheemse leden bepaaldelijk hadden aangedrongen en waartoe de weg openstond.

Nadat de Papoea-leden hun standpunt, waartoe zij reeds in de eerste vergadering na het ontslag van Mr De Rijke waren gekomen, doch dat door het voeren der boventoon in de discussies door de Nederlandse leden onzuiver naar voren kwam, hadden verduidelijkt en vaste vorm gegeven, kwamen er nieuwe duidelijke tekenen van begrip in bredere kring voor de juistheid van de ge-

troffen

troffen maatregel. Tevens kwam tot uiting, dat men de door de situatie geboden gelegenheid om een vernieuwing in de samenstelling en daarmede tevens een verhoging van het peil van de leden te bereiken, verwelkomde. Ik wijs op artikelen in de Tifa. Was de laatste tijd de neiging bij Nederlanders van kaliber om door zitting te nemen in de raad in de daar klaargemaakte relletjes te worden betrokken steeds geringer, het stellen van een norm als geschied door mijn besluit en de bezinning waartoe deze maatregel leidde, bleek de mogelijkheid te openen om ook hen tot deelname te bewegen.

Daar, naar ik aannam, een spoedige reactie Uwerzijds verwachtbaar was, en om niet de indruk te wekken daarop te willen anticiperen, nam ik echter nog geen stappen om de reeds eerder bestaande vacatures en de door de ontslagname opengevallen plaatsen terstond te bezetten.

Toen Uw publieke reactie - het antwoord op de vragen van het kamerlid de Heer Van Rijkevorsel - bekend werd, bleek mij echter, dat deze geen standpunt Uwerzijds inhield, doch slechts de mededeling, dat U allereerst de aangelegenheid hier tot rust wilde laten komen, terwijl voorts ten aanzien van de toekomst van de raad een geheel nieuw plan werd aangekondigd, waarvoor dan de momentele situatie tot aanleiding zou moeten dienen.

Het is duidelijk, dat alhier deze uitspraak onzekerheid en verwarring in de hand moet werken. De verwachting lijkt voor de hand liggend, dat men van bepaalde zijde in het gestelde over het tot rust laten komen van de kwestie een gelegenheid kan zien om, door het bedrijven van agitatie, te trachten op Uw uiteindelijk standpunt invloed uit te oefenen. Bij goedwillende Nederlanders kan de geschapen onzekerheid een aarzeling oproepen om aan het werk van de raad te gaan deelnemen.

Niet minder ernstig zijn de consequenties ten opzichte van de inheemse leden, door wie, naar uit hun reacties is gebleken, het geïntroduceerde novum niet wordt begrepen. 1)

Het voortbestaan van de adviesraad, waarom zij sedert opnieuw hebben verzocht, blijkt voor hen persoonlijk van groot belang te zijn, omdat een niet voortfunctioneren als gevolg van moeilijkheden ten aanzien van en onder de nederlandse leden voor hen aanzienlijk gezichtsverlies zou medebrengen. Naar hun gevoelen en in de ogen van hun aanhang zou dit immers betekenen, dat hun wensen en opvattingen door de Overheid ondergeschikt worden gemaakt aan/- door hen ook niet gebillijkte - houding van een aantal nederlandse leden en dat zij derhalve slechts als een bijwagen

van

1) Noot: De in de derde conclusie van hun brief als alternatief genoemde mogelijkheid bedoelde een inheemse streekgemeenschap van landelijk karakter aan te duiden naar het voorbeeld van Biak-Noemfoor en zonder de hoofdplaats.

van de raad figureren. Duidelijk hebben zij de wens naar voren gebracht om voort te gaan met nieuwbenoemde nederlandse leden.

In deze al met al aanzienlijk moeilijker han- teerbaar geworden situatie, die om spoedige actie vraagt, kwam Uw telegram van 7 april j.l. waarbij mij de vrijheid van handelen wordt ontnomen.

Ik meen dat het antwoord op de vraag, hoe het tot de in het voorgaande beschreven moeilijkheden is kunnen komen, gelegen is in de wijze waarop deze aangelegenheid Uwerzijds is behandeld. Voor een be- oordeling van de juistheid van deze behandelingswijze dient als uitgangspunt te worden genomen, dat het ont- slag van een lid van een plaatselijke adviesraad een zaak is welke in beginsel bepaaldelijk niet boven het niveau der dagelijkse bestuursvoering uitkomt.

Nu kunnen ongetwijfeld zaken van dagelijks beleid, indien zij bijzondere aandacht trekken en tot politieke repercussies aanleiding geven, worden opge- trokken naar de sfeer van het Opperbestuur. In dat ge- val dient te worden getoetst of bij de uitvoering is gehandeld volgens de door de Regering voor Haar beleid aanvaarde beginselen. Verwacht mag dan worden dat Zij over de in het geding zijnde beginselen een uitspraak doet, doch stellig niet, zoals in dit geval is geschied, met voorbijgaan aan deze beginselen, zich op het vlak van de praktische bestuursvoering gaat bewegen door de Gouverneur van verdere stappen op het door hem ingesla- gen pad terug te houden en - zonder vooroverleg - een gewijzigde bestuurlijke koers aan te geven. Dit laatste moet wel tot moeilijkheden leiden. Ter plaatse slechts kan men, in casu de Gouverneur, als het ware met de vinger op de pols van een uiterst gevoelige politieke situatie leven en wordt met aanwending van alle bestuurs- kunst getracht de beleidslijnen der Regering te verwe- zenlijken, waartoe een vooropgesteld groot vertrouwen en ruime armslag voor hem dient te bestaan, en omgekeerd met op locale kennis en deskundigheid gegronde adviezen Haar bij het vormen dezer lijnen bij te staan. 1)

De

- 1) Noot: Door de rijke nederlandse historie waar zich een grote ervaringspraktijk met betrekking tot de verhouding Opperbestuur - Algemeen bestuur heeft ont- wikkeld is het gebleken, dat slechts met schade is afgeweken van hetgeen de staatsmen Elout reeds 11 december 1824 schreef: "In zaken van een zuiver plaatselijk belang en dagelijksch beheer, wanneer de strekking geene andere is, dan hetgeen op Hoog gezag, omtrent het bestuur der Indische bezittingen verordend is, beter en doelmatiger te doen werken, kan de Hooge regering zich, in het algemeen, als bevoegd beschouwen om, naar haar beste overtui- ging, en zonder voorafgaande wisseling van denkbeelden met het moederland te beslissen; maar zoodra het plaatselijk belang, middelijk of onmiddelijk, in verband komt met de betrekkingen van de kolonie tot de moederstaat, en hier- door met die welke de moederstaat met vreemde mogendheden heeft aangeknoopt; en ook, wanneer in de zaak beginzelen zijn verweefd, afwijkende van die, wel- ke aan het koloniaal bestuur tot leiddraad zijn voorgeschreven, dan behoort hetzelve dubbeld omzigtig te zijn en zich te onthouden van eene beslissing, welke klaarblijkelijk deszelfs bevoegdheid te boven gaat.

- Met opgave van deszelfs beredeneerde meening behoort hetzelve in zoodanig geval de beslissing des Konings in te roepen en te zorgen, dat intusschen de zaken niet uit haar geheel raken -"

(P.H.v.d.Kemp:Mr.C.T.Elout als Minister van Koloniën, blz 432)

De door mij in deze aangelegenheid gevolgde beginselen van handelen zette ik in mijn telegrammen van 21 en 22 maart uiteen. Ik ben nog steeds van mening, dat zij juist waren en in overeenstemming met het door de Regering bij de ontwikkeling van dit land voorgestaan beleid en dat ze bovendien, wat uiteraard bijzonder belangrijk is, toepasbaar waren en dat hun toepassing heilzaam heeft gewerkt.

Ik betreur het, dat het tussen U en mij tot een werkelijk gesprek over het principe van de zaak nauwelijks is gekomen.

Aanvankelijk waren het vooral de formele gronden van het ontslagbesluit, die door U minder deugdelijk werden geacht (Uw brief van 17 maart). In Uw tweede ddo. 18 maart, deelt U mede begrip te hebben voor de dezerzijds gegeven motivering voor de formele bevoegdheid van de Gouverneur om te handelen zoals in dit geval gebeurd is. Aan een tweede punt waarvoor U vervolgens aandacht vraagt, namelijk het aspect van de overwegend locale sfeer waarin de adviesraad thuishoort, hetgeen tot de conclusie voert dat de leden niet primair het vertrouwen van de Gouverneur behoeven te hebben, kan ik voorbijgaan, omdat hiermede een stelling bestreden wordt die door mij niet wordt ingenomen.

Tenslotte geeft U te kennen, de genomen beslissing niet wel verdedigbaar te achten, omdat hiermede zou zijn gehandeld in afwijking van normen, door de wetgever in de Grondwet en in de Bewindsregeling Nieuw-Guinea gesteld. Ook in een aan mij gericht persoonlijk schrijven van de Heer Staatssecretaris wordt afwijking van terzake in Nederland en in Nederlands-Nieuw-Guinea geldende normen als de voornaamste reden genoemd waarom U zich niet achter de ontheffing van Mr De Rijke meende te kunnen stellen.

Met mijn antwoord, waarin ik U mijn visie op dit ook door mij het belangrijkste geachte normatieve aspect gaf, vond de discussie haar einde.

De juistheid van de door mij gegeven verzekering, dat de toepassing van het beginsel in de gegeven situatie mogelijk was en gunstig zou werken, wordt naar ik meen door de verdere ontwikkelingen als in het voorgaande beschreven, achteraf slechts bevestigd.

Van een inschakeling van de Papoea op vertegenwoordigend niveau - een belangrijke beleidslijn van het Opperbestuur - kwam bij de oude toestand in de Adviesraad Hollandia, gedomineerd als deze werd door een enkele Europese figuur, weinig terecht. De getroffen maatregel had mede tot gevolg dat deze situatie definitief doorbroken werd.

Inzake het door mij gevoerd beleid is, als gezegd, mij tot dusver alleen Uw aanvankelijk oordeel bekend.

Het feit, dat U het wenselijk heeft geacht tegenover de Kamer vooralsnog van geen standpunt blijk te geven en in het antwoord aan de Heer Van Rijkevorsel wel de opvattingen van de Papoea-leden, doch niet mijn motieven, tot uitdrukking te brengen, wekt bij mij en in de samenleving hier te lande de indruk dat U zich

zich met laatstgenoemde motieven niet kon verenigen.

In het bovenstaande heb ik betoogd waarom U zich m.i. op het moment dat een uitspraak werd vereist in deze kwestie achter mij had kunnen stellen. Ik zou het op prijs stellen alsnog van U te mogen vernemen om welke redenen U gemeend heeft dit niet te kunnen doen. 1)

Wat in feite geschiedde is, dat nadat gedurende korte tijd sterke druk op mij werd uitgeoefend om mijn beslissing ongedaan te maken, Uwerzijds geen principiële uitspraak is gedaan, doch om mij niet verklaarde redenen tegenover de Kamer is gereageerd in het vlak van de praktische bestuursvoering, hetgeen echter tevens beïnvloeding in ditzelfde vlak hier ter plaatse betekent.

Het ingevoerde novum, mogelijk gebaseerd op een onjuiste interpretatie van het schrijven van de zes Papoea-leden en waarvoor mij geen tijdige gelegenheid geboden werd om U tegen te waarschuwen, mist elke goede bestuurlijke grond. Het wijkt af van het door de Adviesraad indertijd uitgebracht advies inzake een toekomstige stedelijke gemeenschap met eigen bevoegdheden, het doorkruist plaatselijk bestuursbeleid dat gericht is op het tot ontwikkeling brengen der U bekende plannen gericht op landelijke raden en het houdt geen rekening met de uiteenlopende en nog in geen afzienbaar aantal jaren tot elkaar te brengen belangen van stad en platteland en het onderscheid in doelstelling dat derhalve tussen stedelijke en landelijke raden wordt gezien en waarop in mijn brief van 10 oktober 1958 no. 4043/vertrouwelijk over de instelling van zelfstandige gemeenschappen werd gewezen.

Concluderende stel ik vast, dat de in de momentele situatie besloten moeilijkheden langs de door U voorgestelde lijn niet zijn op te lossen, om welke reden ik U met de meeste aandrang moge verzoeken mij de vrije hand terug te geven opdat terstond maatregelen kunnen worden genomen voor het doen voortfunctioneren van de Adviesraad Hollandia.

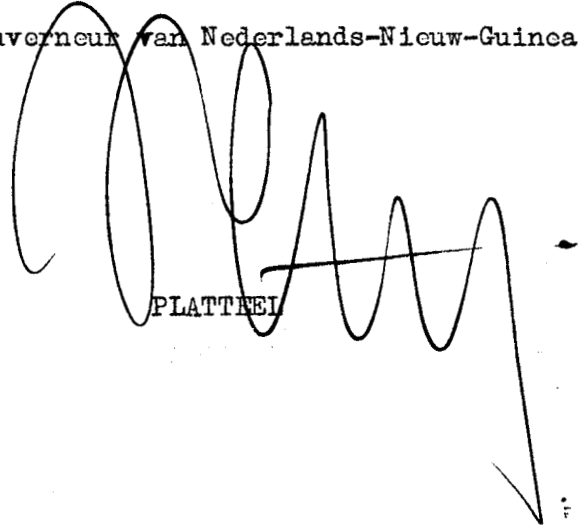
Slechts op deze wijze kan voorkomen worden, dat wij de Papoea's het gevoel geven dat over hen en zonder hen wordt gehandeld. Nederlanders van beter kaliber dan die welke ontslag namen, zijn nog steeds beschikbaar om een aandeel in het beraad te nemen, doch dan is het nodig dat zij weten dat op de ingeslagen weg zal worden voortgegaan. De kwestie van een eventuele terugkeer in de raad van Mr De Rijke kan op dit moment geheel buiten beschouwing blijven. Het is trouwens mijn voornemen om niet alle opengevallen plaatsen weer te bezetten, zodat de mogelijkheid van herbenoeming van De Rijke in een

- 1) Noot: Wat de van U ontvangen informatie betreft, vestig ik Uw aandacht op een misquote van een belangrijk punt in de tekst van Uw telegram van 1 april; vergelijking met de later in doordruk ontvangen brief aan de Voorzitter van de Tweede Kamer van 31 maart 1960 no. 400317/27655 leidde tot de constatering, dat de belangrijkste zinsnede uit Uw antwoord, waarin wordt medegedeeld, dat U zich vooralsnog van het innemen van een standpunt onthoudt, in het, in het telegram opgenomen citaat, ontbreekt. Ladrj 1627.18255100

een later stadium behouden blijft.

Ik hoop ten zeerste, dat U op mijn verzoek zult ingaan en moge op spoedigst, instemmend, telegrafisch antwoord aandringen.

De Gouverneur van Nederlands-Nieuw-Guinea

A large, stylized handwritten signature in black ink, consisting of several loops and a long, sweeping tail that ends in a small hook.

PLATTEEL